

In memoriam

Akademik Zdzisław Stieber
(1903 — 1980)

Istaknuti naučnik, polonista i slavista, član Poljske akademije nauka, član Akademije nauka Bosne i Hercegovine, autor brojnih radova iz oblasti poljske i slovenske fonologije, dijalektologije, onomastike, istorije poljskog književnog jezika i istorije slovenske gramatike Zdzisław Stieber umro je 12. oktobra 1980. godine.

Poslije polonističkih i slavističkih studija na Jagelonskom univerzitetu u Krakovu i nakon habilitacije (1934), Stieber je preuzeo katedru slovenske filologije na Lavovskom univerzitetu 1937. god. Za vrijeme drugog svjetskog rata učestvovao je, kao i drugi univerzitetski profesori u Poljskoj na okupiranoj teritoriji, u tajnoj obuci studentske mladeži. Od 1945. god. bio je profesor na Jagelonskom univerzitetu, a tri godine kasnije imenovan je za profesora poljskog jezika na univerzitetu u Lođu, gdje je formirao lingvistički centar. Postao je šef katedre slovenske filologije na Varšavskom univerzitetu 1952. godine. Od 1961. godine rukovodio je Slavističkim institutom Poljske akademije nauka.

Stieber je bio pristalica tzv praške škole koju je formirao Trubetzkoy. Zajedno s T. Milewskim, K. Dejnom, A. Furdalom i P. Zwolińskim doprinio je njenom razvoju. Upravo su oni i uveli pojmove i metode fonoloških ispitivanja ne samo u sinhronijska istraživanja nego i u dijahronijsku analizu, u istraživanje evolucije književnog jezika i u dijalektološka ispitivanja. Zdzisław Stieber istakao se ovdje kao autor inventarizacije poljskih fonema i fonda fonoloških opozicija. Važnijim teorijskim radovima pripada Stieberov prikaz kombinatoričnih varijanti fonema.

Veliki je Stieberov udio u dostignućima poljske fonologije. On je, naime, primijenio fonološku teoriju u konkretnim ispitivanjima razvoja poljskog i slovenskog vokalskog i konsonantskog sistema.

Fundamentalni rad za poljsku fonologiju jest Stieberova knjiga »Istorijska i savremena fonologija poljskog jezika« (1966). Ovo djelo je rezultat dugogodišnjih ispitivanja istorijske i savremene fonologije poljskog jezika i predstavlja najpotpuniji i najdosljedniji fonološki opis poljskog jezika.

Druge svoje značajnije radove Stieber je posvetio uzajamnim odnosima između fonema, fonološkim signalima granice morfema i riječi.

U raspravama o formiranju poljskog književnog jezika zastupa mišljenje da su na književni jezik uticali malopoljski i velikopoljski dijalekat, ukazujući istovremeno i na uticaj češkog jezika. Dokazivao je da su u književni jezik, tj. jezik obrazovanih slojeva poljskog društva u prvoj polovini XVI vijeka, ušle iz tih dijalekata osobine koje su se podudarale sa osobinama češkog književnog jezika koji je ranije formiran. Češki je jezik, prema Stieberu, vršio ulogu arbitra.

Ispitujući pravila koja regulišu uzajamne kontakte između jezikā, Stieber je konstatovao da se najjači uticaj vrši u oblasti leksike, a preko nje u tvorbi riječi i u sintaksi. Takođe, i fonološki sistem u izvjesnoj mjeri podliježe stranom uticaju. Među jezicima s različitim fleksijskim sistemima nemogući su uticaji u toj oblasti. Česti su, ipak, kalkovi analitičkih formi i funkcionalna pomjerenja fleksijskih formi.

Z. Stieber je odigrao značajnu ulogu u pripremanju »Malog atlasa poljskih dijalekata«, organizovao je i vodio radove nad »Atlasom kašupskog dijalekta«. Niz svojih radova posvetio je istorijskoj dijalektologiji, npr., tipovima regionalnog poljskog jezika u XVII vijeku. Učestvovao je u izradi upitnika »Opšteslovenskog jezičkog atlasa«. Autor je »Pregleda uporedne gramatike slovenskih jezika«. Njegove slavističke rasprave izašle su u zbirci »Jezički svijet Slovena«.

Stieberov je rad od velikog značaj ne samo za poljski jezik nego i za sve slovenske jezike, posebno na području fonologije, dijalektologije i istorijske gramatike.

Zofia Maliszewska